

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (Democracy) มีพัฒนาการและขยายตัวออกไปทั้งในโลกตะวันตกและตะวันออกอย่างกว้างขวาง ประชาธิปไตยได้ถูกกล่าวถึงและถูกนำไปใช้ในฐานะเครื่องมือสากลทางการเมืองอย่างแพร่หลายจนกล่าวกันว่ามนุษยชาติได้ก้าวเข้าสู่ยุคประชาธิปไตย (Democratic Age) แล้ว ในศตวรรษที่ 21 มากกว่า 123 ประเทศทั่วโลก¹ ได้มีกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยและมักอ้างอิงประชาธิปไตยเป็นรากฐานการปกครองด้วยกันทั้งสิ้น กระแสของประชาธิปไตยนับว่าได้สร้างระเบียบของโลกขึ้นใหม่หลายประการ กระแสประชาธิปไตยทำให้เกิดการปกครองที่ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การเพิ่มขึ้นของสิทธิ เสรีภาพ และอำนาจของประชาชน มีกลไกของรัฐมากมายที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับการสร้างประชาธิปไตย ในมิติระหว่างประเทศกระแสประชาธิปไตยทำให้เกิดช่องทาง หรืออุปสรรคในการเคลื่อนที่ของคน ทูต และทรัพยากรต่างๆ รวมถึงทำให้เกิดสงครามระหว่างประเทศได้เช่นกัน สังคมการเมืองในอดีตนั้นเป็นเรื่องที่เผด็จการ (Dictatorship) ต่อสู้กับเสรีภาพ (Freedom) หรือเป็นเรื่องของระบอบคอมมิวนิสต์ (Communism) ต่อสู้กับระบอบประชาธิปไตย หากแต่สังคมการเมืองในปัจจุบันการต่อสู้ส่วนใหญ่กลับมุ่งไปในปริมณฑลของประชาธิปไตย และต่างต่อสู้เพื่อสร้างค่านิยมหรือคำอธิบายว่าประชาธิปไตยรูปแบบแบบใดที่ให้ประโยชน์ หรือสร้างความนิยมจากประชาชนได้มากกว่ากัน

อันเนื่องมาจากประชาธิปไตยในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้กำลังถูกท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นอย่างมาก จากการศึกษาพบว่าประมาณ 56 ประเทศทั่วโลกเกิดภาวะประชาธิปไตยถดถอย² หลักการและรูปแบบของประชาธิปไตยในบางประเทศกำลังถูกปิดเบือน เปลี่ยนแปลง และตีความให้มีความแตกต่างกันออกไป เพื่อนำมาสร้างผลประโยชน์ให้บุคคลบางกลุ่ม โดยเฉพาะชนชั้นนำผู้มีอำนาจทางการเมือง ดังจะเห็นตัวอย่าง

¹ Ethan B. Kapstein and Nathan Converse, "Why Democracy Fail," *Journal of Democracy* 19,4 (October 2008): 59.

² Ibid., p. 60.

บริบทของประชาธิปไตยที่แตกต่างกันออกไปในประเทศแถบละตินอเมริกาเช่น เวเนซุเอลา โบลิเวีย เอกวาดอร์ ประเทศในแถบแอฟริกาเช่น ไนจีเรีย เคนยา กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และในที่นี้รวมไปถึงประเทศไทยและรัสเซียด้วย ข้อสังเกตคือประเทศที่มักจะประสบกับปัญหาทางประชาธิปไตยส่วนใหญ่เป็นประเทศที่กำลังพัฒนา หรือเป็นประเทศประชาธิปไตยเกิดใหม่ (New Democracies) แต่ก็มีประเทศที่พัฒนาแล้วบางประเทศประสบปัญหาทางประชาธิปไตย โดยอาจแตกต่างกันในลักษณะของปัญหา อย่างไรก็ตามปัญหาร่วมกันทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา คือ การที่ระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบและเนื้อหาของประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวนี้ ลาร์รี ไดมอนด์ (Larry Diamond) นักวิชาการผู้มีชื่อเสียงทางด้านการศึกษาพัฒนาการของประชาธิปไตยในเชิงเปรียบเทียบชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการของประชาธิปไตยในยุคนี้ไม่ได้นำไปสู่ประชาธิปไตยที่ก้าวหน้า (Progressive Democracy) หากแต่เป็นความถดถอยของประชาธิปไตย (Democratic Rollback) อันเนื่องมาจากหลักการและรูปแบบของประชาธิปไตยถูกหยิบยกมาใช้แค่เพียงบางส่วน กล่าวคือนำหลักการเสียงข้างมากมาใช้ โดยอ้างอิงหรือยึดโยงจากการเลือกตั้งที่ดูผิวเผินแล้วเป็นประชาธิปไตย และนำผลการเลือกตั้งนั้นมาสถาปนาให้ผู้นำเป็นเผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarian) โดยสร้างผู้นำให้มีอำนาจที่เข้มแข็ง (Strongman) และขยายอำนาจของฝ่ายบริหารให้มีมากขึ้น สิ่งที่น่าสนใจมากไปกว่านั้นคือ ผู้นำที่เข้มแข็งและมีอำนาจมากจนกลายเป็นเผด็จการอำนาจนิยมกลับได้รับความนิยมจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ หรือเป็นทางเลือกซึ่งคนส่วนใหญ่ในประเทศชื่นชอบ เช่น อดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ของประเทศไทย และอดีตประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน (Vladimir Putin) ของประเทศรัสเซีย ทั้งสองถูกกล่าวหาว่าเป็นเผด็จการอำนาจนิยมที่คุกคามเสียงข้างมากในรัฐสภาเอาไว้ แต่ประชาชนจำนวนมากในประเทศกลับชื่นชอบ และได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น เหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่าการไม่ทำงานของประชาธิปไตย หรือกลไกภายใต้ระบอบประชาธิปไตยถูกทำให้มีคุณค่าน้อยลง ด้วยการที่ประชาธิปไตยไม่สามารถจำกัดการเกิดอาชญากรรม ยับยั้งการทุจริต ไม่สามารถสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจได้ ไม่สามารถประกันเสรีภาพของประชาชน และรักษาหลักนิติรัฐไว้ ด้วยปัญหาเหล่านี้ที่ประชาธิปไตยไม่สามารถแก้ไขได้ หรือประชาธิปไตยถูกสถาปนาขึ้นเพียงบางส่วน จึงทำให้ประชาชนสัมผัสได้ถึงความบกพร่องของประชาธิปไตย และหันไปหาเผด็จการอำนาจนิยมของฝ่ายบริหารที่ดูเหมือนว่าจะทำอะไรได้รวดเร็ว และมีผลในเชิงรูปธรรมที่ผู้คนเข้าถึงสัมผัสได้ แม้จะมีข้อบกพร่องอยู่มากแต่ทำให้ประชาชนจำนวนมากในสังคมรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์

การนำหลักการเสียงข้างมากมาใช้โดยละเอียดหรือไม่ให้ความสำคัญกับหลักของการ

ตรวจสอบได้ หรือหลักการรับผิดชอบ (Accountability) ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของหลักการทางประชาธิปไตยอีกข้อหนึ่งนั้น อาจนำไปสู่ประชาธิปไตยแบบสัมปทานผูกขาด โดยมีลักษณะที่ ไดมอนด์เรียกว่า "รัฐที่เป็นผู้ล่า (Predatory State)" และนำไปสู่สังคมที่เป็นผู้ล่า (Predatory Societies) กล่าวคือทั้งกลไกของรัฐและระเบียบทางสังคมต่างมีพฤติกรรมที่ไล่ล่าประชาชนทั้งคู่ รัฐและสังคมที่มีลักษณะของผู้ล่าจะทำให้ภายในบางส่วนของสังคมแยกขาดออกจากกันและไปกดทับบางส่วนของสังคมด้วย (จะได้อธิบายในส่วนของทฤษฎีต่อไป)

จากที่แสดงให้เห็นความเป็นมาทั้งหมดของการเปลี่ยนผ่านทางประชาธิปไตยที่ดูผิดรูปผิดร่างไปนั้น คงเพียงพอที่จะทำให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับประชาธิปไตย เพราะระบอบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงมีผลต่อรูปลักษณะทางการปกครองในปัจจุบัน หากแต่ยังได้เกาะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และการตั้งต้นของสังคมในอนาคตข้างหน้าอีกด้วย กล่าวคือหากไม่ศึกษาและทำความเข้าใจกับประชาธิปไตยที่ถูกทำลายและถูกเปลี่ยนแปลงไปนั้น ก็จะทำให้ไม่เข้าใจและไม่สามารถหาทางออกจากปัญหาประชาธิปไตยในปัจจุบันได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากไม่เข้าใจก็จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้องไม่ได้ เมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะวนเวียนอยู่กับดักของประชาธิปไตยแบบเดิมๆ และท้ายที่สุดเมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ย่อมสร้าง หรือเปลี่ยนผ่านกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยได้ยากลำบาก

การเปลี่ยนผ่านของประชาธิปไตยที่กลายรูปไปเป็นเผด็จการอำนาจนิยมที่ฝ่ายบริหารครองเสียงข้างมากในศตวรรษนี้ปรากฏขึ้นในหลายภูมิภาคของโลกและหลายประเทศ เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จึงเลือกศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางประชาธิปไตยใน 2 ประเทศ คือ ประเทศไทยและประเทศรัสเซีย โดยจะศึกษาระบอบประชาธิปไตยที่ดำเนินอยู่ภายใต้การปกครองของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร และอดีตประธานาธิบดีวลาดีมีร์ ปูติน อันเนื่องมาจากที่ผ่านมากการศึกษาประชาธิปไตยเปรียบเทียบในสังคมไทยมักศึกษากันในแถบละตินอเมริกาและนำมาเปรียบเทียบกับไทย (เช่นงานของภควดี วีระภาสพงษ์) หรือมีแต่การศึกษาเปรียบเทียบจอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) กับทักษิณ ชินวัตร (งานของเกษียร เตชะพีระ) ยังไม่ได้มีงานที่ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างทักษิณ ชินวัตร และวลาดีมีร์ ปูติน นอกจากนี้ลักษณะของอดีตผู้นำทั้ง 2 ยังมีนัยสำคัญที่น่าสนใจอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถสรุปความได้ดังนี้

1.1.1 ในแง่โลกาภิวัตน์เชิงเศรษฐกิจ

การที่ประเทศไทยและรัสเซียมีการเชื่อมโยงกับกระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Globalization) กล่าวคือระบบเศรษฐกิจภายในของประเทศไทยและรัสเซียผูกโยงกับ

การเคลื่อนไหวของระบบเศรษฐกิจโลกทำให้เกิดปัจจัยต่างๆ ดังนี้

ประการแรก ประเทศไทยและรัสเซีย มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อีกทั้งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาทางประชาธิปไตยทั้งคู่ กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) ของไทยและรัสเซียเกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้ง และในทุกครั้งมักจะมีมิติทางเศรษฐกิจโลกเข้ามาเป็นตัวแปรที่สร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง ซึ่งมีทั้งทิศทางจากประชาธิปไตยไปสู่เผด็จการ และจากเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตย (การเปลี่ยนแปลงทางประชาธิปไตยครั้งแรกของไทยกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2475 ในขณะที่รัสเซียอาจเกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2460) และกระแสการเปลี่ยนแปลงทางประชาธิปไตยในระยะหลังของไทยและรัสเซียต่างเกิดขึ้นในช่วงเดียวกันคือ ราวทศวรรษ 2530 (ประเทศไทยในช่วงพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และประเทศรัสเซียในช่วงมิกฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachyov)) *

ประการที่สอง ในช่วงการบริหารประเทศของทักษิณ และปูติน ได้ทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศมีการขยายตัวอย่างมาก ทำให้ประชาชนในประเทศได้รับรู้ถึงอำนาจในทางเศรษฐกิจที่ตนเองมีอยู่ ในกรณีของทักษิณเกิดจากการนำงบประมาณของรัฐไปจัดทำเป็นนโยบายประชานิยม (Populism)³ ส่วนกรณีของรัสเซียนั้นเกิดจากราคาของสินค้ากลุ่มพลังงานมีราคาพุ่งสูงขึ้น ซึ่งสินค้าพลังงานนับได้ว่าเป็นสินค้าหลักของประเทศรัสเซีย ทำให้มีรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมากพอที่ปูตินจะนำงบประมาณไปจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อเพื่อใช้ในนโยบายทางด้านสังคม⁴

ประการที่สาม ทักษิณและปูตินก้าวขึ้นเป็นผู้บริหารประเทศในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านของประเทศ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ทักษิณก้าวสู่อำนาจภายหลังการปฏิรูปกฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 หลังวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ส่วนของปูตินได้ก้าวขึ้นสู่อำนาจภายหลังช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงจากสังคมนิยมมาสู่ประชาธิปไตย ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 1993 (พ.ศ.2536) และภายหลังการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (Privatization)

* ความคล้ายคลึงกันในที่นี้พิจารณาโดยเทียบเคียงจากปัจจัยที่เข้ามากระทบจนทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางประชาธิปไตย รวมถึงระยะเวลาที่เกิดขึ้นมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าหากพิจารณาลงในรายละเอียดอาจพบว่ากระบวนการเปลี่ยนผ่านทางประชาธิปไตยของไทยและรัสเซีย ย่อมมีลักษณะที่ต่างกัน โดยเฉพาะมีฐานของระบอบการเมืองที่ต่างกันกล่าวคือ ไทยเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ประชาธิปไตย ในขณะที่รัสเซียเปลี่ยนจากระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ไปสู่ประชาธิปไตย ฉะนั้นกระบวนการทัศนคติความเข้าใจของประชาชน กระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมืองของผู้นำต่อประชาชนในทั้งสองประเทศย่อมมีลักษณะที่ต่างกันออกไป

³ สุวินัย ภรณวลัย, แกะรอยทักษิณมิกส์ (กรุงเทพฯ: openbooks, 2547), หน้า 1-144.

⁴ Richard Sakwa, Putin Russia's Choice (London: Routledge, 2004), หน้า 1-307.

ขนานใหญ่ในรัสเซีย ที่ถือว่าเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจที่สำคัญของรัสเซีย⁵

1.1.2 ในแง่โครงสร้างทางการเมือง

ในช่วงการปกครองของทักษิณ และปูติน ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่สอดคล้องกันดังนี้

ประการแรก อดีตนายรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร และอดีตประธานาธิบดีวลาดีมีร์ ปูติน เป็นผู้นำที่ก้าวขึ้นสู่อำนาจโดยกระบวนการเลือกตั้งทั้งคู่ ทักษิณก้าวขึ้นสู่อำนาจบริหารโดยผ่านการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544, 2548⁶ ในกรณีของปูตินได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในปี พ.ศ. 2543, 2547⁷ และทั้งสองต่างถูกกล่าวหาว่าเป็นเผด็จการอำนาจนิยม มีลักษณะของผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดขาด สร้างรัฐบาลที่เข้มแข็งครองเสียงข้างมากในรัฐสภา จนนำไปสู่ความพยายามสร้างรัฐที่เข้มแข็ง

ประการที่สอง ในช่วงเวลาที่ทักษิณและปูติน ดำรงตำแหน่งผู้นำของประเทศ ทั้งสองต่างปรับเปลี่ยนเจตจำนงของรัฐธรรมนูญ เพื่อควบคุมกลไกของรัฐและสถาบันทางการเมืองให้ดำเนินไปตามที่ตนต้องการ อีกทั้งยังมีการควบคุมและแทรกแซงสื่ออย่างมากในยุคของอดีตผู้นำทั้งสอง ในกรณีของทักษิณได้ใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารไว้มาก สถาปนาอำนาจให้กับตนเอง เข้าควบคุมพรรคการเมือง ปฏิรูประบบราชการให้มีอำนาจขึ้น ตรงต่อนายกรัฐมนตรีมากขึ้น เช่นกรณีผู้ว่าซีอีโอ (Chief Executive Officer: CEO) ทูตซีอีโอ ผู้บริหารหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ การควบคุมรัฐสภาโดยฝ่ายค้านไม่สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรีได้ รวมไปถึงการให้บริษัทในครอบครัวตระกูลชินวัตร เข้าถือหุ้นหรือโฆษณาในสื่อต่างๆ⁸ ทางด้านของปูติน ได้ใช้รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1993 (พ.ศ.2536) ซึ่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้มอบอำนาจสูงสุดให้กับประธานาธิบดี (Presidential Supremacy) ปูตินใช้อำนาจที่ได้รับจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ปฏิรูปการเมืองในระดับภูมิภาคและการเมืองในระดับท้องถิ่น เพื่อรวมศูนย์อำนาจที่ประธานาธิบดีให้มากขึ้น รวมไปถึงการปฏิรูปกฎหมายพรรคการเมืองทำให้จำนวน

⁵ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, รัสเซียยุคเยลต์ซิน บนเส้นทางประชาธิปไตยหรืออำนาจนิยม (กรุงเทพฯ: สมาพันธ์, 2536), หน้า 1-159.

⁶ เกษียร เตชะพีระ, บุชกับทักษิณ : ระบอบอำนาจนิยมขวาใหม่ไทย-อเมริกัน (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2547), หน้า 1-256.

⁷ Alex Pravda, Leading Russia: Putin in Perspective (New York : Oxford University press, 2005), pp. 23-36.

⁸ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, ทักษิณา- ประชาานิยม (กรุงเทพฯ: มติชน, 2550), หน้า 1-232.

ของพรรคการเมืองลดลงและถ่ายต่อการควบคุมสภาผู้แทนราษฎร ในแง่ของสื่อสารมวลชนภายใต้การปกครองของปูตินสื่อโดยเฉพาะโทรทัศน์ถูกควบคุมจากรัฐเป็นอย่างมาก⁹

1.1.3 ในแง่โครงสร้างทางสังคม

ภายใต้การบริหารประเทศของทักษิณ และปูติน ความสอดคล้องในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ภายในสังคมของทั้ง 2 ประเทศ มีลักษณะดังนี้

ประการแรก การขึ้นครองอำนาจของทักษิณและปูติน ได้ชักนำให้กลุ่มธุรกิจการเมืองบางกลุ่มเข้ามามีอำนาจในทางการเมืองและสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่ฝ่ายการเมืองเอื้อให้ หรืออาจกล่าวได้ว่าทั้งสองประเทศในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกลุ่มทุนที่มีลักษณะกระจุกตัว กล่าวคือในช่วงทักษิณ กลุ่มทุนที่มีบทบาทและเชื่อมโยงผลประโยชน์กับการเมืองส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มธุรกิจสื่อสาร อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมเกษตร ส่วนรัสเซียกลุ่มธุรกิจการเมืองส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มธุรกิจพลังงาน กลุ่มสื่อสาร กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กและโลหะต่างๆ

ประการที่สอง มีการใช้ความรุนแรงโดยรัฐ หรือการก่ออาชญากรรมโดยรัฐ (State Terrorism) เพื่อสร้างกระแสภาวะผู้นำที่เด็ดขาด เข้มแข็ง กล้าคิดตัดสินใจ ภายใต้ระบอบทักษิณและปูติน มีการใช้นโยบายปราบปรามประชาชนด้วยวิธีการที่รุนแรงโดยรัฐหลายครั้ง ในกรณีของประเทศไทยคือ สงครามปราบปรามยาเสพติดและผู้มีอิทธิพล ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนในรัสเซียคือ การใช้กองกำลังของรัฐเข้าปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดนเชเชเนีย

1.1.4 ในแง่ของความชอบธรรมทางการเมือง

มีความสอดคล้องกันระหว่างทักษิณและปูตินคือ การที่ทั้งสองสร้างความชอบธรรมทางการเมืองจากการใช้อำนาจบารมี (Charismatic) และอำนาจทางกฎหมาย (Legal-Rational) การที่ทักษิณและปูตินต่างผ่านเส้นทางของการเป็นข้าราชการโดยเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายกองกำลังในระดับผู้บังคับบัญชามาทั้งคู่ (ทักษิณ ลาออกจากราชการตำรวจในยศพันตำรวจโท ส่วนปูตินนั้นลาออกจากราชการตำรวจลับในยศพันเอก¹⁰) การทำงานในหน่วยราชการทำให้ทั้งคู่สามารถนำช่องทางกลไก ระเบียบปฏิบัติทางกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ มาสร้างและรองรับความชอบธรรมของตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันการเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายกองกำลัง รวมถึงภูมิหลังประวัติชีวิตในการทำงาน

⁹ Cameron Ross, *Russian Politics under Putin* (Manchester: Manchester University Press, 2004), pp. 133-146.

¹⁰ มานะ ผุยเจริญ, *รัสเซียยุคปูติน* (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 26.

ส่วนตัวและงานทางการเมืองต่างช่วยสร้างความชอบธรรมด้านอำนาจามีไม่น้อย ส่วนการใช้ อำนาจประเพณี (Traditional Authority) มาสร้างความชอบธรรมนั้นทักษิณและปูตินจะใช้ อำนาจในมิตินี้้น้อยมาก และแม้ว่าปูตินไม่ได้ดำเนินชีวิตในวงการธุรกิจต่อจากอาชีพราชการ แต่ ด้วยคุณลักษณะของการบริหารประเทศในช่วงที่ทั้งสองดำรงตำแหน่งอยู่นั้น คงเพียงพอที่จะทำให้ เห็นนัยสำคัญบางประการที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาและการเปลี่ยนผ่านของประชาธิปไตยในทั้ง สองประเทศได้เป็นอย่างดี อย่างน้อยการนำกลไกอำนาจรัฐ และสถาบันการเมืองมาใช้เพื่อสร้าง และขยายอำนาจให้กับตนเองของอดีตผู้นำทั้งสอง เท่ากับได้ทำลายรากฐานของประชาธิปไตยไป พร้อมกันแล้ว

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา คงทำให้เห็นได้ว่าการศึกษาใน ครั้งนี้ไม่ได้ได้เพียงแต่มุ่งศึกษาในแง่ตัวผู้นำ กล่าวคือทักษิณ ชินวัตร และวลาดีมีร์ ปูติน แต่เพียง เท่านั้น หากแต่มุ่งที่จะศึกษาถึงความเป็นมา หรือภูมิหลังในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยและ รัสเซียว่าดำเนินมาในลักษณะใด จึงส่งผลให้เกิดผู้นำที่มีลักษณะพิเศษอย่างทักษิณและปูตินได้ นอกจากนี้ยังจะได้ศึกษาว่าภายใต้การบริหารประเทศของอดีตผู้นำทั้งสองมีการจัดความสัมพันธ์ เชิงอำนาจทางการเมืองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของทั้งศูนย์กลางอำนาจและในสังคม อย่างไม่อย่างใด อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าระบอบการเมือง (Political Regime) ที่ทักษิณและปูตินสร้าง ขึ้นมานั้น หรือระบอบทักษิณและปูติน ทำงาน ขับเคลื่อนอย่างไรจึงทำให้เกิดรัฐที่เป็นผู้ล่าได้ และ ความเป็นรัฐผู้ล่าส่งผลให้เกิดปัญหาประชาธิปไตยอย่างไร

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดคงทำให้เห็นว่าจุดเน้น สำคัญของที่มาแห่งปัญหาคือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 2 ปัจจัยอันได้แก่ ประชาธิปไตยและระบอบ การเมือง ปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวดำเนินไปในลักษณะที่ว่าปฏิบัติการของระบอบการเมือง ในสังคมการเมืองหนึ่งย่อมส่งผลต่อประชาธิปไตยหรือกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคม การเมืองนั้น เหล่านี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงคำถามของการวิจัยต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1. ระบอบทักษิณและปูตินเกิดขึ้นด้วยฐานทางประชาธิปไตยในลักษณะใด และมี กระบวนการที่ใช้อธิบายความชอบธรรมและสร้างความนิยมอย่างไร
2. ระบอบทักษิณและระบอบปูตินทำงานอย่างไรจึงทำให้เกิดรัฐที่เป็นผู้ล่า
3. ภายหลังจากการสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าของระบอบทักษิณและปูตินทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็น ปัญหาต่อประชาธิปไตยทั้งในเชิงความถดถอยและตัวแบบทางประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบระหว่างไทยกับรัสเซียโดยเน้นช่วงเวลาที่ยกชัชวณิชและปูตินเป็นผู้นำของฝ่ายบริหารมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 4 ประการดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา หรือภูมิหลังของการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยและรัสเซียก่อนการขึ้นสู่อำนาจของชัชวณิชและปูติน โดยพิจารณาผ่านรัฐธรรมนูญซึ่งถือว่าเป็นกลไกและระเบียบที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ของกระบวนการประชาธิปไตย ว่ามีหลักการและรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ความเหมือนและความแตกต่างกันมีนัยสำคัญอย่างไรต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในทั้ง 2 ประเทศ

2. เพื่อศึกษาว่าระบอบชัชวณิชและปูติน มีลักษณะของการจัดการ การทำงานหรือปฏิบัติการอย่างไร จึงทำให้เกิดรัฐที่เป็นผู้ล่าซึ่งส่งผลต่อความถดถอยทางประชาธิปไตยในประเทศไทยและรัสเซีย หรืออีกนัยหนึ่งคือ การศึกษาผลจากกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่ทำให้เกิดความถดถอยแทนที่จะเป็นประชาธิปไตยที่ลงรากปักฐาน โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งใช้ประเทศไทยและรัสเซียเป็นตัวอย่างในการอธิบาย

3. เพื่อศึกษาถึงผลลัพธ์ (Outcome) ที่ปรากฏภายหลังจากการสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าของระบอบชัชวณิชและปูติน

4. เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการอธิบายรูปแบบการปกครองในระบอบชัชวณิชและระบอบปูติน โดยใช้กรอบทางประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจ พร้อมหาข้อสรุปในเชิงประจักษ์เพื่อนำไปเสนอเป็นมุมมองต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

1.4 สมมติฐานการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาดำเนินไปอย่างมีแนวทาง หรือมีประเด็นในการพิจารณาอย่างชัดเจน จึงตั้งสมมติฐานเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

ระบอบชัชวณิชและปูตินเกิดขึ้นจากภูมิหลังของรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยอยู่มากพอสมควร และมีพื้นฐานอำนาจความชอบธรรมรวมถึงความนิยมจากประชาชนรองรับ แต่ระบอบชัชวณิชและปูตินได้ฉวยใช้ภูมิหลังของรัฐธรรมนูญรวมถึงความชอบธรรมและกระแสนิยมจากประชาชนสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่า ซึ่งเป็นลักษณะหรือพฤติกรรมของประชาธิปไตยแบบสัมปทานผูกขาด (Delegative Democracy) โดยพฤติกรรมดังกล่าวได้กลายเป็นเงื่อนไขให้เกิดความถดถอยทางประชาธิปไตย (Democratic Rollback)

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาของงานชิ้นนี้เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของประชาธิปไตยระหว่างประเทศไทยและรัสเซียสามารถแบ่งขอบเขตในการศึกษาได้ดังนี้

ขอบเขตในเชิงเนื้อหา มีขอบเขตของการศึกษาอยู่ที่การเมืองการปกครองของประเทศไทยและรัสเซีย โดยส่วนแรกเริ่มจากศึกษาพิจารณาบริบทการพัฒนาประชาธิปไตยในไทยและรัสเซียจากรัฐธรรมนูญ รวมถึงพิจารณาภูมิหลังการเกิดขึ้นของระบอบทักษิณและระบอบปุนดิน ส่วนที่สองศึกษาปฏิบัติการของระบอบทักษิณและปุนดินจนก่อให้เกิดสภาพการณ์รัฐที่เป็นผู้ล่าที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย และส่วนสุดท้ายคือ ศึกษาผลลัพธ์จากการสร้างรัฐผู้ล่าของระบอบทักษิณและปุนดินที่ส่งผลให้เกิดความถดถอยทางประชาธิปไตย

ขอบเขตในเชิงเวลา งานชิ้นนี้เน้นศึกษาในช่วงเวลาการบริหารประเทศของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร คือระหว่างปีพ.ศ.2544-2549 และอดีตประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน คือระหว่างปีพ.ศ.2543-2551 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มุ่งให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลในช่วงที่ทักษิณและปูตินเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตามบางช่วงเวลาก่อนการขึ้นครองอำนาจฝ่ายบริหารและบางช่วงเวลาหลังจากที่ทั้งสองลงจากตำแหน่ง ต่างมีความสำคัญในฐานะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ต้องนำมาประกอบการอธิบายเพื่อให้สอดคล้องกับขอบเขตในเชิงเนื้อหาที่มีทั้งเนื้อหาในเชิงภูมิหลังความเป็นมา และเนื้อหาในเชิงผลลัพธ์ที่เกิดภายหลัง ทั้งนี้การศึกษาค้นคว้าข้อมูลไม่ได้ต้องการสืบค้นข้อเท็จจริงอันปรากฏตามวัน เวลา หรือช่วงเวลาแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงอธิบายเชื่อมโยงปรากฏการณ์ต่างๆ ให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลยึดโยงกันตามลำดับเวลาก่อนหลัง

ขอบเขตในเชิงบุคคล การศึกษาครั้งนี้มีหน่วยวิเคราะห์หลัก (Unit of Analysis) ที่ระบอบการเมือง (Political Regime) กล่าวคือ ไม่ได้เน้นที่ตัวอดีตผู้นำอย่างทักษิณและปูติน แต่เน้นที่ระบอบการเมืองซึ่งมีทักษิณและปูตินอยู่ในฐานะผู้นำของระบอบ โดยระบอบการเมืองนั้น พิษณุพงษ์สวัสดิ์ ได้ให้ความหมายของระบอบการเมืองไว้ในบทความเรื่องทักษิณนิยม...(อีกที) ว่า

“ระบอบทางการเมือง มีนัยยะสำคัญอยู่ที่การพูดถึงการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางการเมืองทั้งที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการของทั้งศูนย์กลางอำนาจและสังคมในวงกว้าง โดยระบอบทางการเมืองจะทำหน้าที่กำหนดว่าใครจะมีช่องทางในการเข้าสู่อำนาจได้บ้าง และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีและไม่มีอำนาจ นอกจากนี้ระบอบการเมืองยังหมายถึงกฎเกณฑ์และการแบ่งสรรทรัพยากรทางการเมืองต่างๆ ซึ่งผู้มีบทบาท (ตัว

แสดง) ทางการเมืองใช้สิทธิอำนาจ (Authority) ในการกำหนดและบังคับใช้อำนาจเหล่านั้นในนามของการตัดสินใจของส่วนรวม (สาธารณะ)”¹¹

ดังนั้นในด้านขอบเขตตัวบุคคลของการศึกษาในครั้งนี้ จึงให้ความสำคัญที่การกระทำ การตัดสินใจ การดำเนินการต่างๆ ซึ่งเป็นผลรวมมาจากผู้มีอำนาจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งดำรงอยู่ภายใต้ช่วงเวลาที่ยกขึ้นและปฏิทินเป็นผู้นำ แต่ก็ไม่ได้ละเลยการพิจารณาในด้านตัวบุคคลที่เป็นปัจเจก หรือพิจารณาเฉพาะตัวผู้นำอย่างที่ยกขึ้นและปฏิทิน เพราะภูมิหลังและความเป็นมา โดยเฉพาะของตัวผู้นำย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างความนิยมและอธิบายความชอบธรรมที่มีต่อระบอบการเมือง

โดยสรุปขอบเขตการศึกษาในที่นี้จึงเน้นไปที่การศึกษาภูมิหลัง ที่มา ปฏิบัติการ และผลลัพธ์หลังปฏิบัติการของระบอบทักษิณและปฏิทิน กล่าวคือระบอบทักษิณและปฏิทิน เกิดขึ้นมาด้วยสภาวะปัจจัยใด มีการทำงานเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองอย่างไร พัฒนาความชอบธรรมของระบอบจนสร้างให้เกิดรัฐที่เป็นผู้ล่าได้อย่างไร และผลจากสภาพการณ์รัฐผู้ล่านำไปสู่ความถดถอยของประชาธิปไตยอย่างไร

หากพิจารณาจากการกำหนดขอบเขตของงานชิ้นนี้อาจทำให้มองได้ว่าให้ความสำคัญกับตัวกระทำการ (Agency) อันได้แก่ระบอบทักษิณและปฏิทิน มากกว่าให้น้ำหนักกับโครงสร้าง (Structure) อันได้แก่ กฎกติกา บริบทแวดล้อม และโครงสร้างสถาบันทางการเมืองต่างๆ ที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลาเดียวกันกับระบอบทักษิณและปฏิทิน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าในบางช่วงบางตอนของงานเป็นเช่นนั้น แต่ในบางส่วนของงานก็พยายามอธิบายโดยให้น้ำหนักกับโครงสร้างมากกว่าตัวกระทำการ ด้วยการแสดงให้เห็นอิทธิพลของโครงสร้างที่ผลักดัน ส่งผล หรือมีอิทธิพลต่อตัวระบอบ ดังนั้นสำหรับแนวทางการวิเคราะห์ทางการเมืองของงานชิ้นนี้จึงวางอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ตัวกระทำการและโครงสร้างต่างมีการกระทำระหว่างกัน (Reaction) อยู่ตลอดเวลา และต่างมีอิทธิพลระหว่างกันอยู่เสมอไม่สามารถและไม่มีประโยชน์ที่จะแยกให้เห็นอย่างเด็ดขาดว่าอะไรมีอิทธิพลเหนืออะไร

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนแรก ระเบียบวิธีวิจัยในแง่ทฤษฎีและปรัชญา เป็นการอธิบายแนวคิดหรือระเบียบปฏิบัติในขั้นตอนของการวิจัย ซึ่ง

¹¹ Stephanie Lawson, "Conceptual Issues in the Comparative Study of Regime: Change and Democratization," *Comparative Politics* 25 (February 1993): 183.

ใช้เป็นพื้นฐานของการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ และอีกส่วนหนึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยในแง่เทคนิควิธีการกล่าวคือ อธิบายเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1.6.1 ระเบียบวิธีวิจัย: ทฤษฎีและปรัชญาของการวิจัย

งานศึกษาวิจัยขั้นนี้มีลักษณะทางระเบียบวิธีวิจัยเบื้องต้นคือ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีจุดประสงค์ที่จะตอบสนองต่อองค์ความรู้ ตอบข้อสงสัย และเพื่อเข้าใจ¹² เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยและรัสเซีย ผลจากการศึกษาสามารถนำไปสร้างเป็นองค์ความรู้ และทฤษฎีได้ หรืออาจกล่าวได้ว่างานวิจัยขั้นนี้เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research)¹³ ที่ไม่ได้มุ่งนำผลการศึกษาไปแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือปัญหาเร่งด่วนแต่อย่างใด การศึกษาในครั้งนี้จึงดำเนินไปในลักษณะของงานวิจัยแบบพรรณนา (Description) กล่าวคือ อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษา¹⁴ โดยแสดงให้เห็นว่าปรากฏการณ์นั้นส่งผลอย่างมีนัยสำคัญอย่างไรต่อระบอบประชาธิปไตยและการเมืองในประเทศไทยและรัสเซีย อีกทั้งยังได้นำแนวทางของการวิจัยแบบอธิบาย (Explanatory)¹⁵ คือ อธิบายหรือชี้ให้เห็นถึงเหตุและผล หรือปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับระบอบประชาธิปไตยในทั้งสองประเทศว่ามีสาเหตุอะไรบ้างที่เป็นตัวกระตุ้น และคอยผลักดันอยู่

งานวิจัยขั้นนี้ได้มีมิติทางด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังจะเห็นได้จากการกำหนดช่วงระยะเวลาที่จะศึกษาเอาไว้คือ ในช่วงการบริหารประเทศของทักษิณ ชินวัตร และเวลาดีมีร์ ปูติน แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดช่วงเวลาในงานขั้นนี้มีลักษณะเป็นเพียงการระบุช่วงเวลาให้ทราบเท่านั้นว่าจะศึกษาช่วงไหน มิติทางด้านเวลาไม่ได้มีผล หรือไม่ได้เป็นตัวแปรสำคัญต่องาน

การศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนผ่านของประชาธิปไตยระหว่างไทยและรัสเซียเน้นศึกษาในมิติการเมืองเปรียบเทียบคือ ศึกษากรณีตัวอย่างจำนวนหนึ่งในรายละเอียด เพื่อแสวงหาความเหมือนหรือความต่างกัน (Diversities) ของกรณีตัวอย่างที่นำมาศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบความคิด (Framework) หรือทฤษฎี (Theory) ที่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีเหตุและผล¹⁶ การศึกษาในครั้งนี้จึงใช้ประเทศไทยและประเทศรัสเซียในช่วงการบริหารประเทศของระบอบ

¹² Neuman,W. Lawrence, Social Research Methods: Quantitative and Qualitative Approaches (Massachusetts: Pearson, 2006), p.13.

¹³ Ibid., p.24.

¹⁴ Ibid., p.34.

¹⁵ Ibid., p.35.

¹⁶ สิริพรรณ นกสวน. วิธีการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ ใน ประมวลสารชุดวิชา 83703 การเมืองเปรียบเทียบ หน่วยที่ 1-5 (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547), หน้า119.

ทักษิณและปูตินเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อแสวงหาปัจจัยต่างๆ ที่เหมือนกันจนนำไปสู่การเกิดขึ้นของ รัฐที่เป็นผู้ล่า และนำไปปัจจัยในเชิงประจักษ์เหล่านั้นมาสร้างคำอธิบายเป็นกฎเกณฑ์

ทั้งนี้ จอน สจิวต มิลล์ (John Stuart Mill) ได้เสนอวิธีการที่สำคัญ 2 แนวทางสำหรับการ ศึกษาการเมืองเปรียบเทียบไว้ คือ

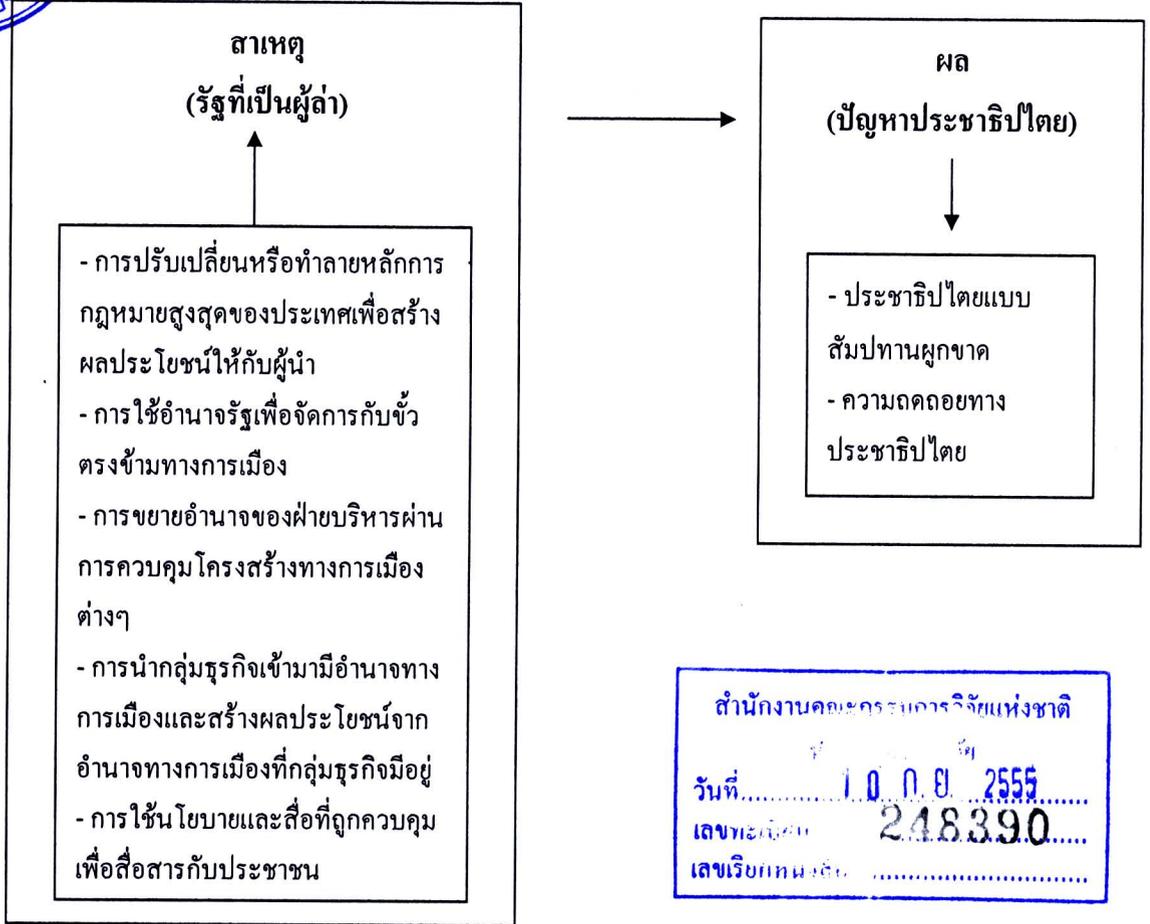
1. วิธีการศึกษาที่แสวงหาสาเหตุร่วมกัน (The Method of Agreement) คือการศึกษา กรณีศึกษาที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อหาสาเหตุร่วมกันของกรณีเหล่านั้น
2. วิธีการศึกษาที่แสวงหาความแตกต่าง (The Method of Difference) คือ การศึกษา กรณีศึกษาที่แตกต่างหรือตรงกันข้ามกัน เพื่อหาสาเหตุแห่งความแตกต่างของแต่ละกรณี¹⁷

ตามที่ได้กล่าวข้างต้น การศึกษาครั้งนี้เน้นแสวงหาสาเหตุร่วมกันของทั้งสองประเทศ แต่ อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้ละเลยหรือตัดทิ้งความแตกต่างที่ได้จากการศึกษาเพราะความแตกต่างอัน เป็นผลที่ตามมาจากการศึกษาจะสามารถนำมาอธิบายประกอบให้งานมีความชัดเจนขึ้น หากจะ อธิบายในรายละเอียดให้ชัดเจนยิ่งขึ้นการศึกษาในครั้งนี้มีสาเหตุคือ การเกิดพฤติกรรมของรัฐที่ เป็นผู้ล่า และนำไปสู่ผลคือ ประชาธิปไตยแบบสัมปทานผูกขาด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิด ความถดถอยทางประชาธิปไตย โดยเหตุหรือรัฐที่เป็นผู้ล่า นั้นเกิดขึ้นจากเงื่อนไขหลายประการ ประกอบกัน (Combination of Conditions) ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

¹⁷ John Stuart Mill, The Student's handbook : Synoptical and Explanatory of Mr. J.S. Mill's System of Logic, A.H. Killick (ed), (London: Longman, 1984), pp.103-111.



แผนภาพที่ 1.1 แผนภาพแสดงสาเหตุและผลของรัฐที่เป็นผู้ล่าและปัญหาประชาธิปไตย



การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบด้วยการมุ่งหาสาเหตุร่วมกันย่อมมีจุดอ่อน หรือข้อได้เปรียบได้เหมือนกับวิธีการศึกษาอื่นๆ ทั้งนี้การแสวงหาสาเหตุร่วมกันจะมีจุดอ่อนอย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก วิธีการศึกษาที่แสวงหาสาเหตุร่วมกันจะไม่สามารถสร้างแบบแผนความสัมพันธ์ที่สำคัญ จำเป็น และถูกต้องระหว่างสาเหตุและผลได้เสมอไป ประการที่สองกรณีที่ปรากฏการณ์ที่ศึกษาสามารถอธิบายได้ด้วยสาเหตุหลายตัว (Plural Causation) วิธีการศึกษาที่แสวงหาสาเหตุร่วมกันมักจะให้ข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง¹⁸ ด้วยตระหนักในข้อจำกัดของวิธีการศึกษาในแนวทางนี้จึงพยายามแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าวด้วยการศึกษาโดยไม่ละเลยความแตกต่างที่ได้จากการศึกษากล่าวคือ ในการศึกษาจะไม่ใช้กระบวนการตัดทิ้ง (Elimination) สาเหตุหรือเงื่อนไขปัจจัยที่ไม่มีเหมือนกันทิ้งไปเสียทีเดียว หากแต่จะนำมาประกอบสร้างเป็นคำอธิบายที่เหมาะสม ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้นักเขียนก็จะได้พยายามตรวจสอบว่าสิ่งที่คาดการณ์ว่ามีความสอดคล้องกันนั้นแท้ที่จริงยัง

¹⁸ สิริพรรณ นกสวน. วิธีการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ ใน ประมวลสาระชุดวิชา 83703 การเมืองเปรียบเทียบ หน่วยที่ 1-5, หน้า 142.

มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญอยู่ในประเด็นเหล่านั้นด้วยหรือไม่ งานวิจัยชิ้นนี้จึงอาจแก้ไขจุดอ่อนของการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบที่มุ่งเน้นแต่การแสวงหาจุดร่วมแต่เพียงอย่างเดียวได้

1.6.2 ระเบียบวิธีวิจัย: เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลในงานชิ้นนี้โดยส่วนใหญ่แล้วใช้วิธีการวิจัยเอกสาร(Documentary research)¹⁹ โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารที่เป็นตำรา หนังสือในทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารทางการจากหน่วยราชการ นอกจากนี้ยังจะได้ใช้ข้อมูลจากสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารทางด้านการเมือง การวิจัยเอกสารจำเป็นต้องใช้การตีความ งานชิ้นนี้จึงเลือกใช้แนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (Qualitative content analysis)²⁰ คือ ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่สามารถรวบรวมได้จากแหล่งต่างๆ และทำการวิเคราะห์ แยกแยะ จัดประเภทข้อมูลต่างๆ ที่ได้มา เพื่อดูว่าข้อมูลทั้งหมดที่ได้มานั้นสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับประเด็น ข้อเสนอ หรือสมมติฐานที่ได้ตั้งเอาไว้หรือไม่ หากไปในทางเดียวกันก็สามารถนำข้อมูล ข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาสนับสนุนประเด็นให้ชัดเจน และสร้างความน่าเชื่อถือ หากข้อมูลที่ได้มาไม่เป็นไปในทางเดียวกับประเด็นที่ได้เสนอไป ก็สามารถที่จะอธิบายได้ว่าเหตุที่ข้อเสนอมิได้ผลไปตามนั้นเป็นเพราะข้อมูลชี้ไปในทางใด

การสัมภาษณ์ (Interview) ยังเป็นเครื่องมืออีกประเภทหนึ่ง que เลือกใช้ในการเก็บข้อมูล โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง หรือผู้มีความรู้ในช่วงการปกครองของทักษิณ ชินวัตร และวลาดีมีร์ ปูติน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ส่วนหนึ่งจะได้เติมเต็มข้อมูลที่ขาดหาย และอีกส่วนหนึ่งเป็นการตรวจสอบ หรือสอบทานกับข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งอื่นๆ ทั้งนี้การเข้าฟังและสังเกตการณ์ในเวทีสัมมนาหรือเวทีวิชาการ ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก็จะเป็นเครื่องมืออีกประเภทที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลอีกประเภทคือ การวิเคราะห์โครงสร้างของกฎหมายและนโยบายโดยนำกฎหมายรัฐธรรมนูญมาพิจารณาว่าสร้างโอกาสและช่องทางในการสร้างผู้นำลักษณะพิเศษแบบทักษิณและปูตินได้อย่างไร และนำนโยบายที่ระบอบทักษิณและปูตินใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่น สร้างผลประโยชน์ และสร้างการยึดโยงกับประชาชนมาวิเคราะห์ว่ามีลักษณะอย่างไร

¹⁹ Bryman, Alan. Social Research Methods (Oxford: Oxford University Press, 2004), pp.380-397.

²⁰ Ibid.

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มีลักษณะของงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ตามที่ได้กล่าวไป ดังนั้นประโยชน์ในเชิงรูปธรรมย่อมจะปรากฏได้น้อย แต่อย่างไรก็ตามความคาดหวังที่จะให้งานชิ้นนี้เกิดประโยชน์ยังคงมีอยู่ โดยสารัตถะจากงานชิ้นนี้มีอยู่ด้วยกันคือ ประการแรกสร้างกระบวนการทัศน์และความเข้าใจรูปแบบการเปลี่ยนผ่านของประชาธิปไตย ผ่านการทำงานของรัฐธรรมนูญ สถาบันการเมือง คณะผู้ปกครอง กลุ่มธุรกิจการเมือง และบริบทสังคมการเมืองของประเทศไทย และรัสเซีย

ประการที่สอง สามารถขยายหรือเพิ่มพื้นที่ในการอธิบายรูปแบบการปกครองของระบอบทักษิณ และระบอบปูตินให้มากขึ้น ด้วยการนำเสนอกรอบการมองด้วยทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิม

ประการที่สาม แสดงให้เห็นข้อบกพร่องของระบอบประชาธิปไตยที่นอกเหนือไปจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทน และประชาธิปไตยทางตรง

ประการที่สี่ สร้างการเชื่อมโยงบริบทของการเมืองไทยและรัสเซียได้

1.8 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลในงานชิ้นนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วนหลักอันประกอบไปด้วย
บทนำ: โครงสร้างของงานและกรอบในการศึกษา

เนื้อหาที่จะอธิบายในส่วนของบทนำประกอบไปด้วยการชี้ให้เห็นที่มาของความสนใจและความสำคัญของประเด็นปัญหาที่จะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า กรอบคิด แนวทาง วัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษาเพื่อจะนำไปตอบโจทย์และสมมติฐานที่มี อีกทั้งในส่วนของบทนำยังจะได้กล่าวถึงกรอบทฤษฎีหรือแนวคิดที่ใช้เสมือนเป็นแผนที่ในการดำเนินการวิเคราะห์ เก็บข้อมูล จัดแบ่งรวมกลุ่มข้อมูลต่างๆ และยังสามารถรวบรวมผลงานเกี่ยวกับระบอบทักษิณและปูตินที่มีการศึกษาค้นคว้าไว้แล้ว เพื่อแสดงขอบเขตขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบอบทักษิณและปูติน อีกทั้งเพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างของงานชิ้นนี้กับผลงานอื่นๆ ที่มีมาแล้ว

ส่วนที่หนึ่ง: ภูมิหลังของการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยและรัสเซีย และการเกิดขึ้นของระบอบทักษิณ และระบอบปูติน

เนื้อหาในส่วนที่หนึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลในเชิงภูมิหลังของการพัฒนาประชาธิปไตยในช่วงก่อนระบอบทักษิณและปูติน กับความเป็นมาและการเกิดขึ้นของตัวระบอบทักษิณและปูติน ทั้งนี้ภูมิหลังของการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและรัสเซียได้ทำการพิจารณาผ่านกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยจะวิเคราะห์ให้เห็นว่าหลักการตามรัฐธรรมนูญของไทยและรัสเซีย ซึ่ง

ระบอบทักษิณและปูตินใช้เป็นฐานในการขึ้นสู่อำนาจบริหาร และเป็นกลไกในการกำกับสังคมการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวมีความเป็นประชาธิปไตยอยู่มากพอสมควร นอกจากนี้จะได้อธิบายลักษณะการเกิดขึ้นและที่มาของระบอบทักษิณและปูตินที่สามารถสร้างฐานความชอบธรรมและความนิยมขึ้นมารองรับ

ส่วนที่สอง: การสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าของระบอบทักษิณและปูติน

ส่วนที่สองยังคงเป็นการประมวลและนำเสนอข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นว่าภายใต้ระบอบทักษิณและปูตินปฏิบัติการต่างๆ ของระบอบได้ทำให้เกิดลักษณะของรัฐที่เป็นผู้ล่าใน 5 มิติทั้งในมิติของกฎหมาย มิติการจัดการชั่วคราวข้าม มิติอำนาจทางการเมือง มิติธุรกิจการเมือง รวมทั้งมิติสังคมและประชาชน

ส่วนที่สาม: ผลลัพธ์จากการสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าของระบอบทักษิณและปูติน

ส่วนที่สามเป็นการวิเคราะห์ และเชื่อมโยงให้เห็นว่าลักษณะของรัฐที่เป็นผู้ล่าที่ระบอบทักษิณและปูตินสร้างขึ้นส่งผลให้เกิดประชาธิปไตยแบบสัมปทานผูกขาด ซึ่งมีรายละเอียดใน 3 กรอบคิด ทั้งกรอบคิดการเข้าสู่อำนาจและที่มาแห่งอำนาจ กรอบคิดโครงสร้างอำนาจและการใช้อำนาจ รวมถึงกรอบคิดการผูกขาดอำนาจ โดยรัฐที่เป็นผู้ล่าซึ่งเป็นพฤติกรรมของประชาธิปไตยแบบสัมปทานผูกขาด เป็นความถดถอยทางประชาธิปไตยใน 5 มิติ อันได้แก่ บทบาทของผู้นำ การไม่เคารพเสียงส่วนน้อย สถาบันทางการเมือง ส่งเสริมคนฉ้อโกง และวัฒนธรรมทางการเมือง

ส่วนที่สี่: บทสรุปและมุมมองต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

ในส่วนนี้จะได้ประมวลข้อมูลเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์เชื่อมโยงต่างๆ นำมาสร้างคำอธิบายที่เป็นกฎเกณฑ์ และนำเสนอมุมมองหรือตัวแบบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาวิจัยในลักษณะนี้ต่อไป